

Кащук А.В.
студентка 4-го курсу, ФСП,
НТУУ «КПІ»
Науковий керівник:
Пряміцин В.Ю., викладач, ФСП,
НТУУ «КПІ»

Конституційно-правове регулювання становлення та припинення громадянства України

У зв'язку з тимчасовою окупацією Автономної Республіки Крим та проведенням антитерористичної операції на Сході України, питання щодо громадянства людей які залишаються на вказаних територіях і по сьогоднішній день є актуальним. Тому, вважаю доцільним розглянути питання щодо становлення та припинення громадянства України.

У природі є два основоположних способи становлення громадянства: похідний, тобто після народження, що називається натуралізацією, та первинний, тобто за народженням.

"Право крові" та "право землі", а також їхні комбінації продовжують існувати як основні принципи, які є основою для правового регулювання становлення громадянства за народженням. Вони можуть навіть розглядатись не як правові принципи в звичайному сенсі цього слова, але і як звичайний метод або набір загальних умов становлення громадянства за народженням. Вони найбільш повно відображають існування зв'язку особи з державою де-факто. Він не забороняє державам керуватися іншими принципами. Ніякої міжнародно-правової заборони не існує. Отже, логічно буде зазначити, що немає сенсу шукати інші принципи. У вітчизняному законодавстві про громадянство основне-домінуюче положення "права крові" доповнюється принципом "права землі".

Отримання громадянства на підставі "права крові" або "права землі" можливе як беззаперечно, так і таким, що залежить від об'єктивних–додаткових умов. Зазвичай при "умовному" набутті громадянства за "правом землі" об'єктивні-додаткові умови зв'язані з походженням особи, а при "умовному" набутті громадянства за "правом крові" об'єктивні-додаткові умови мають "територіальний характер".

Умови надання громадянства України (в статті 9 Закону) повинен бути розширений, а саме, додати "присягу на вірність Україні." Це повинно збільшити вагу і авторитет українського громадянства в новоствореного громадянина України. Прийняття присяги є підвищення рівня морального аспекту громадянства, аспекти "патріотизм", як в країнах за межами України (США, Великобританія), де збірка запропонованої нами присяга є обов'язковою відповідно до закону . Цей приклад був в історії України. Гетьман П.Скоропадський в своєму законі «Про громадянство Української держави» 2. липня 1918 року зазначав про обов'язковість обіцянки (клятва) громадянина української держави .

Наявність умов становлення громадянства України, передбачених статтею 9 Закону України про громадянство, є обов'язковою для прийняття іноземців до громадянства держави. Дані умови існують для нормального функціонування держави, підтримки гармонії та патріотизму в ній. Надання іноземцям громадянства України не повинно порушувати цю гармонію. У разі дотриманні особою усіх умов прийняття до громадянства України, наступним кроком є інтеграція в українське суспільство. Проте деякі умов, передбачені статтею 9 Закону про громадянство, є суперечливі. Наприклад серед "законних джерел існування", існування яких є обов'язкове для прийняття до громадянства України, в Законі вказуються, поряд з іншими, стипендія, пенсія, соціальні виплати та допомоги (стаття 1 Закону). Однак даний перелік вищезазначених "джерел", а саме їх розмір є надзвичайно низьким в Україні, "неможливими для існування". Тому, виникає наступне питання, чи держава зможе забезпечити особі, яка хоче, має намір стати громадянином України, має таке "законне джерело існування" дійсно зможе забезпечити даній особі гідне життя в Україні і чи має держава моральне право приймати до свого громадянства осіб, в яких не має можливості забезпечити себе достатніми засобами для існування.

Тут на мій погляд існує два шляхи виходу з даної проблеми. Перший – це виключити з Законів про громадянство України таких "законних джерел існування", які мають

формальний характер і не відповідають сьогоденню. І другий шлях, більш розумний та далекоглядний - збільшити розміри вищезазначених виплат, зрівнявши їх до європейського стандарту. Для виконання другого шляху, потрібно внести зміни до Законів України "Про пенсійне забезпечення", "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" та інших.

За світовими стандартами, а також досвідом європейських країн, громадянство може бути припинене за таких умов: 1) його втрати в силу закону; 2) у зв'язку з припиненням держави як суб'єкта міжнародного права; 3) через відмову або відмови в громадянстві; 4) припинення громадянства на підставі міжнародних угод; 5) втрата громадянства. Такі форми як : в результаті розпаду держави як суб'єкта міжнародного права; припинення громадянства на підставі міжнародних договорів, - в даний час вкрай рідко зустрічаються і підлягають вивченню міжнародним правом.

Відповідно до внутрішнього законодавства, а саме до статті 17 Закону «Про громадянство України» від 18 січня 2001 року припинено громадянство України: 1) у зв'язку з відмовою від громадянства України; 2) через втрату громадянства України; 3) за підставами, передбаченими міжнародними договорами України.

Кожна демократична держава має забезпечити припинення їх власного громадянства на прохання особи, в присутності гарантує, що останній не стане апатридом. Проте, слід зазначити, що наявність деяких обмежень щодо виходу з громадянства є законним. Наприклад, мова йде про неприйнятність виходу з громадянства індивіда, який залучений як обвинувачений у кримінальній справі або стосовно якого в Україна є обвинувальний вирок, який вступив в силу і підлягає виконанню. Інші обмеження є дещо суперечливими, зокрема заборона виходу особи з громадянства, якщо та має невиконані майнові обов'язки перед фізичними та юридичними особами. На нашу думку, подібні норми повинні бути замінені створенням відповідного міжнародного механізму вирішення цієї проблеми. Мається на увазі укладення міжнародних договорів які б надавали правову допомогу та дозволяли б державі та конкретним особам вимагати задоволення їхніх майнових вимог.

Загальновизнана правова дефініція позбавлення громадянства особи, а також правової різниці між позбавленням громадянства і його втратою в силу закону на сьогоднішній день не існує. В зв'язку з цим більш вагомим є встановлення об'єктивних та реальних з точки зору правової демократичної держави підстав для припинення громадянства особи.

У висновку хочу підкреслити наступне: - додати і таку умову, як "складання присяги на вірність України" для прийняття до громадянства України, на сьогоднішній день є не аби як актуальним; - у зв'язку з ситуацією в країні, варто розширити кількість підстав для припинення громадянства України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради.-1996.-№30.
2. Закон України "Про громадянство України" від 18 січня 2001 року
3. Музиченко П. Історія держави і права України: навчальний посібник. – 5-те вид., випр. і доп. / П. Музиченко. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2006.
4. Задорожня Г.В. Конституційне право України: навч. посіб. / Г.В. Задорожня. - К.: НАУ-друк, 2009.
5. Конституційне право України. Академічний курс: підруч.: У 2 т. -Т. 2 / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. - К.: Юридична думка, 2008.
6. Конституционное право зарубежных стран: учебн. для вузов / [Бобылев Г.В., Воробьев В.П., Гуреева Н.П., Даниленко И.В. и др.]; под общ. ред. чл.-корр. РАН, проф. М.В. Баглая, д.ю.н., проф. Ю.И. Лейбо и д.ю.н., проф. Л.М. Энтина. -М.: Норма, 2006